

УДК 329.78

Європейські структури та програми з питань молоді

Є.І. БОРОДІН, І.І. ХОЖИЛО

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: e.i.borodin@vidr.dp.ua

Авторське резюме

У статті досліджується досвід діяльності європейських структур як фактор сприяння соціалізації молоді. Розгляд діяльності, яка здійснюється у цьому напрямі Європейським Союзом та Радою Європи, є надзвичайно актуальним та корисним для української держави в період перебудови її всіх суспільних інститутів, активного впровадження європейського досвіду врядування та самоврядування. У діяльності європейських структур (Європейський Союз, Рада Європи) стосовно молоді виокремлюється декілька основних напрямів, таких як освіта, свобода пересування, зайнятість і професійна підготовка, залучення молоді до добровільної діяльності (волонтерський рух), освоєння молодими людьми інформаційних технологій, культурний розвиток, зближення молоді країн-членів ЄС та інших держав, заохочення громадянської активності молоді, освіта в галузі захисту прав людини, сприяння міжкультурному діалогу тощо. Так, у статті більш ґрунтовно розглядається досвід діяльності Молодіжної Регіональної мережі, яка створена Асамблеєю Європейських Регіонів і є платформою для об'єднання регіональних молодіжних організацій, рад та парламентів по всій Європі. Ця платформа виступає в якості форуму, який дозволяє молодим людям мати вплив на регіональну та європейську політику шляхом застосування певних принципів, методів та інструментів у досягненні визначених цілей.

Ключові слова: державна молодіжна політика, Європейський Союз, Рада Європи, європейський регіон, Молодіжна регіональна мережа, соціалізація молоді.

European structures and programmes on youth

YE.I. BORODIN, I.I. KHOZHYLO

Dnipropetrovsk regional institute of public administration of National
academy for public administration under the President of Ukraine,
Dnipropetrovsk, Ukraine, E-mail: e.i.borodin@vidr.dp.ua

Abstract

An experience of European structures activity as factor for youth's socialization is studied in the article. Review of the activity, conducted by European Union and Council of Europe in this direction, is vitally actual and useful for Ukrainian state during transitional period for its whole social institutions, active implementation of European experience in government and self-government. There are several main approaches referring to youth that are determined in activity of European structures (European Union, Council of Europe) – such as education, freedom of movement, employment and professional training, involvement of youth towards volunteer activity (volunteer movement), studying of informational technologies by young people, cultural promotion, convergence of EU member states youth with other states, encouragement of youth's civil initiative, education in the field of human rights protection, promotion of inter-cultural dialogue etc. In particular, experience of Youth Regional Network, established by European Regional Assembly (ERA) is studied in the article, which is a platform for consolidation of regional youth organizations, councils and parliamentarians throughout Europe. This platform acts as forum that allows young people to impact on regional and European policies by ap-

© Є.І. Бородин, І.І. Хожило 2014

plication of certain principles, methods and instruments for gaining determined targets.

Key words: state youth policy, European Union, Council of Europe, European region, Youth Regional Network, youth's socialization.

Постановка проблеми. Сприяння безконфліктній інтеграції молодих людей у суспільство можна назвати загальною метою молодіжної політики, яка сьогодні активно реалізується у різних європейських країнах. Адже молодій людині за невеликий проміжок часу перебування в молодіжній віковій групі (близько 10 – 15 років) необхідно здобути освіту, оволодіти професійними навичками, засвоїти свої права та обов'язки, пройти курс громадянського (патріотичного) і морального виховання, щоб вступити в самостійне життя як повноцінна свідома особистість.

З огляду на це, розгляд діяльності, яка здійснюється у цьому напрямі європейськими структурами, є надзвичайно актуальним та корисним для української держави в період перебудови всіх її суспільних інститутів, активного впровадження європейського досвіду врядування та самоврядування.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед фундаментальних досліджень у галузі державного управління, що стосуються молодіжної політики, слід назвати роботи таких знаних дослідників, як Є. Бородін, О. Вишнеvsька, М. Канавець, О. Кулініч, В. Мамонова, Н. Метьолькіна, В. Омельчук, В. Орлов, І. Парубчак, К. Плоский, Н. Сорокіна, Р. Сторожук, Т. Тарасенко, І. Хохрякова, Ю. Шевцова та ін. Їхній науковий доробок полягає у дослідженні сутності молодіжної політики на сучасному етапі та у ретроспективі, вивченні її елементів, принципів реалізації, основних механізмів державного управління у сфері молодіжної політики.

Однак, на думку вітчизняних дослідників, вивчення європейського досвіду соціалізації молоді через залучення її до активної участі у роботі європейських структур не можна вважати остаточно завершеним [1], а відтак розгляд цього напрямку державної молодіжної політики потребує більш ґрунтовного опрацювання й обумовлює актуальність та своє-

часність виконання такого дослідження.

Метою статті є дослідження досвіду діяльності європейських структур у контексті сприяння соціалізації молоді.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх 20-ти років в Україні було сформовано законодавчу базу з питань соціального становлення та розвитку молоді, утворено центральні і місцеві органи виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізацію державної молодіжної політики, створено мережу установ і закладів для молоді, розроблено та забезпечено виконання державних і регіональних молодіжних програм, запроваджено механізм підтримки молодіжного руху та різних категорій молоді [6]. Однак, беручи все це до уваги, слід наголосити, що дослідження теоретико-методологічних засад та прикладного змісту молодіжної політики в Україні і сьогодні залишається актуальним напрямком наукових пошуків.

Разом з тим, динамічний розвиток українського суспільства ставить на порядок денний нові суспільні виклики. Демократизація процесів суспільного розвитку, пріоритетність прав людини для держави, реформування соціальної і політичної сфери, поглиблення процесів глобалізації та європейської інтеграції, з одного боку, та невпинне погіршення становища молоді й ускладнення процесів її соціалізації, з іншого боку, надзвичайно актуалізують продовження наукових пошуків по вдосконаленню політики держави стосовно молоді. Тому вважаємо, що постановці та вирішенню даної проблеми буде сприяти дослідження досвіду європейської молодіжної політики щодо соціалізації молоді крізь призму їх залучення до діяльності в європейських структурах.

Організація Об'єднаних Націй здійснює активний вплив на розвиток молодіжної політики на світовому рівні, прийнявши низку документів, що проголошували нові принципи стосовно молоді. Так, держави-члени ООН упер-

ше визначилися щодо позиції стосовно молоді ще у 1965 р., коли схвалили Декларацію про поширення серед молоді ідеалів миру, взаємної поваги та взаєморозуміння між народами. Згодом Генеральна Асамблея ООН у 1979 році прийняла рішення про те, що 1985 рік буде оголошено Міжнародним молодіжним роком, який проходитиме під гаслом «Участь, розвиток, мир». Цим документом акцентувалась увага міжнародної громадськості на важливості ролі молодих людей, яку вони відіграють у світі, і, зокрема, на їх значний потенційний внесок у розвиток людства. У 1995 році з нагоди десятиї річниці Міжнародного року молоді, ООН ще більше зміцнила свою прихильність до молодих людей, прийнявши Всесвітню програму дій, що стосується молоді, до 2000 року та на наступний період [7]. Отже, саме ці документи стали нормотворчим фундаментом у розбудові сучасної європейської молодіжної політики.

Становлення та активний соціальний розвиток молоді також знаходиться у фокусі постійної уваги багатьох європейських структур (Асамблея Європейських Регіонів, Європейська Комісія, Європейський Парламент, Європейський Соціально-економічний Комітет, Комітет Регіонів, Комітет у Справах молоді, Європейський Молодіжний Форум). Так стосовно молоді прийнято виділяти декілька основних напрямів, зокрема, таких як освіта, свобода пересування, зайнятість і професійна підготовка, залучення молоді до добровільної діяльності (волонтерський рух), освоєння молодими людьми інформаційних технологій, культурний розвиток, зближення молоді країн-членів ЄС та інших держав, заохочення громадянської активності молоді, освіта в галузі захисту прав людини, сприяння міжкультурному діалогу тощо [5]. Тож для України найбільшу зацікавленість можуть представляти наступні підходи і практики реалізації європейської молодіжної політики.

Диференціація послуг в отриманні освіти в країнах ЄС. У більшості країн з платною системою вищої освіти родини

з високим або середнім достатком вносять відносно вищу плату за здобуття вищої освіти. В той же час малозабезпечені родини можуть бути повністю або частково звільнені від сплати за навчання на основі застосування різних інструментів (гранти, позики, різні види соціальних допомог, податкові пільги тощо). І тут доречно наголосити, що на систему освіти в країнах-членах ЄС виділяється від 9 до 16% коштів державного бюджету. Отже, досвід диференційованого підходу в оплаті послуг у здобутті вищої освіти становить певний інтерес для України в умовах перебудови системи вищої освіти і запровадження європейських принципів врядування у цій царині.

Інтеграційні освітні програми ЄС спрямовані на «обмін» студентами, викладачами та молодими вченими, вдосконалення їх мовної практики і кваліфікації, формування єдиного інформаційного простору [2]. Найбільш відомими серед них є такі [8]:

- Програма «Еразмус+», яка об'єднує сім попередніх програм ЄС в сфері освіти, підготовки та роботи з молоддю. Освітня програма «Еразмус+» замінила програму «Навчання протягом життя» (Lifelong Learning Programme), «Молодь в дії» (Youth in Action), «Еразмус Мундус», «Альфа», «Темпус», «Edulink» та двосторонні програми кооперації з індустріальними країнами.

- Програма «Дії Марії Склодовської-Кюрі», яка сприяє забезпеченню міжнародному обміну кадрів, зайнятих у сфері досліджень та інновацій, а також руху дослідників до країн-членів ЄС і асоційованих країн програми «Горизонт-2020». В рамках цієї програми передбачається найм або відрядження кандидатів наук по світу в рамках їхньої дослідницької підготовки.

І тут слушно зауважити, що деякі освітні програми ЄС навіть виходять за рамки Європи (наприклад, «Молодь Європи», яка була спрямована на розвиток співпраці європейських молодіжних організацій з країнами Східної Європи, Латинської Америки, країнами СНД).

Фінансування молодіжних проєк-

тів за допомогою спеціально створеного Європейського молодіжного фонду. Можливість створення такого фонду є абсолютно реальною перспективою для молодіжної політики в Україні.

Програми і проекти, спрямовані на виховання солідарності між народами і толерантності, боротьбу з ксенофобією, залучення молодих людей діалогу культур і конфесій, адаптацію мігрантів тощо. В Європі такі програми реалізуються, як правило, неурядовими організаціями за участю та підтримкою державних структур і залучають до участі молодих людей з числа представників корінних груп та мігрантів, а також викладачів і експертів, видатних громадських та політичних діячів.

Дослідження проблематики європейської молодіжної політики свідчать про те, що в країнах Європи молодіжний рух пережив декілька етапів інституалізації. Як зазначають вітчизняні науковці, у 1996 році на зміну відомим молодіжним платформам, які функціонували в Європі упродовж декількох десятиліть (СЕНІК, Європейське координаційне бюро міжнародних молодіжних організацій, Молодіжний форум Європейського союзу) прийшла одна пан-європейська молодіжна платформа під назвою Європейський молодіжний форум (ЄМФ) [3]. Окрім ЄМФ, на території європейського континенту накопичено досвід діяльності таких молодіжних організацій, як Європейський молодіжний парламент (ЄМП), Спілка асоціацій молодіжних таборів Європейського союзу, Демократична молодіжна співдружність Європи, Європейська асоціація студентів юридичних факультетів (ELSA), Європейський студентський союз, Форум європейських студентів тощо.

Однак, незважаючи на те, що всі ці інституції є унікальним об'єднанням молодих людей, яке сприяє розвитку сучасного світу, все ж таки молодь відчуває себе не повністю забезпеченою в соціальному плані. Це й спонукає молодих людей до співпраці, адже вони прагнуть, перш за все, захистити себе в реаліях сучасного світу та непростих викликах глобалізації.

У цьому контексті важливим є досвід діяльності Молодіжної Регіональної Мережі, яка була заснована 25 листопада 2008 у м. Вісбаден (Гессен, Німеччина) в ході зустрічі та засідання 90 молодих людей з 55 європейських регіонів [4]. Ця молодіжна міждержавна організація є платформою для об'єднання регіональних молодіжних організацій, рад, парламентів і організацій по всій Європі. Фактично це є форум, який дозволяє молодим людям мати вплив на регіональну та європейську політику.

В установчих зборах у Вісбадені молоді представники регіонів Європи прийняли резолюцію, яка визначає основні стратегічні пріоритети діяльності Молодіжної Регіональної Мережі:

Розуміння того, що рішення, прийняті європейськими урядами на національному та регіональному рівнях, впливають на молодих людей;

Необхідність урахування того, що молоді люди мають право впливати на те, що відбувається навколо них;

Розуміння того, що молоді люди – це майбутнє Європи.

Молодіжна Регіональна Мережа є ініціативою, яка буде:

- єдиною європейською платформою для об'єднання молодіжних організацій, що діють на регіональному рівні;

- її діяльність заснована на обміні досвідом та практикою між європейськими молодіжними організаціями;

- реалізація принципу субсидіарності в сфері молодіжної політики;

- молоді люди будуть сповідувати ідею «єдності в різноманітті» між європейськими регіонами.

Тому Молодіжна Регіональна Мережа:

- має вплив на регіональну політику стосовно молоді на ринку праці, охорони здоров'я, освіти з метою призупинення «відтіку мізків» і пропаганди безпечної соціальної поведінки молодих людей у постійно мінливому суспільстві;

- здійснює підтримку освіти для заохочення молодих людей до підприємництва з метою зміцнення регіональної політики;

- закликає молодих людей змінити

регіональну перспективу за допомогою освіти, змінити ставлення споживачів шляхом заохочення нових технологій (нових методів відновлення енергії тощо);

- уживає заходів, щоб подолати упередження, нерівність, ксенофобію та сегрегацію стосовно рівня освіти та забезпечення стосовно мігрантів, а також сприяє культурному обміну між молодими європейцями.

Місія Молодіжної Регіональної Мережі включає такі основні напрями:

- заохочення більш ефективної комунікації між молодими людьми;

- просування європейської ідеї і розвиток міжрегіонального співробітництва на європейському рівні;

- заохочення більш широкої участі молоді в місцевих і регіональних демократичних процесах;

- формування почуття соціальної та політичної відповідальності.

Молодіжна Регіональна Мережа має чотири основні цілі: створення Європейського форуму для молодих людей; здійснення впливу на політику; обмін передовим досвідом; обмін досвідом сприяння сталому управлінню.

Підсумовуючи виклад основного матеріалу, слід акцентувати, що європейська молодіжна політика орієнтована як на молодь в цілому, так і на проблемну її частину. Молодь, як правило, відповідно до чинного законодавства країн-членів ЄС, умовно розподіляється на дві групи (14-18 років та 25-27 років), що дозволяє більш точно адресувати програмні заходи національної та європейської мо-

лодіжної політики в залежності від віку, життєвих цінностей та потреб на основі впровадження європейських стандартів молодіжної політики. Такий підхід, як зазначає М. Канавець, унормовує вплив суб'єктів молодіжної політики на молодь як об'єкт молодіжної політики та їх взаємодію з метою формування та реалізації гідного рівня життя та розвитку молоді.

Висновки. Отже, в умовах трансформації суспільних відносин на державному та міждержавному рівні відбулось закономірне розширення традиційних каналів соціалізації молоді. Як показало проведене дослідження досвіду діяльності європейських структур у системі соціалізації молоді дозволило встановити, що загальною метою європейської молодіжної політики є сприяння безконфліктній інтеграції молоді в суспільство на таких принципах, як участь; освіта; зайнятість, професійна освіта, подолання соціальної ізольованості; добробут, незалежність, культура; європейські цінності, мобільність, відносини зі світом. Упродовж 20-ти років у діяльності європейських структур відбулась поетапна інституалізація європейської молодіжної політики зі зміною управлінських структур та поступовим розширенням зон політичного, економічного та соціально-гуманітарного впливу. У формуванні європейської молодіжної політики з 2008 року значну роль відіграє така інституція, як Молодіжна Регіональна мережа, інтеграція до якої може бути перспективною і для молодіжних організацій України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бородін Є. І. Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики : навч. посіб. / Є.І. Бородін, Ю.В. Борисова, Н.М. Літвінова, І.В. Хохрякова. – Д. : Пороги, 2008. – 113 с.
2. Канавець М.В. Вплив молодіжних громадських об'єднань на євроінтеграційні процеси в Україні / М. Канавець // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ / голов. ред. М. М. Іжа. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2008. – Вип. 4 (36). – С. 280–284.
3. Широкова-Мурараш О.Г. Досвід Європейського Союзу у реалізації захисту прав та інтересів молоді / О. Г. Широкова-Мурараш, Я. А. Новосад // Юрид. вісн. Повітр. і косм. право. – 2010. – № 3. – С. 108–112.
4. Представництво ЄС в Україні. Програми ЄС для молоді. – Режим доступу: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>.
5. Сторожук Р.П. Основні пріоритети молодіжної політики у країнах Європи // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць ОРІДУ. Вип. 1 (25). – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. - С. 73-80.

6. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: Указ Президента України № 532/2013 від 27 вересня 2013 року. – Режим доступу: www.president.gov.ua.
7. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри : щорічна доповідь Президента України Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. – К.:, 2012. – 222 с.
8. The Assembly of European Regions. – Режим доступу: <http://www.aer.eu>.

REFERENCES:

1. Borodin Ye. I. Suchasny`j yevropejs`ky`j dosvid formuvannya ta realizaciyi molodizhnoyi polity`ky` : navch. posib.(Modern European Experience formulation and implementation of youth policy). D. Porogy`, 2008. 113 p.
2. Kanavec` M.V. Vplyv` molodizhny`x gromads`ky`x ob`yednan` na yevrointegracijni procesy` v Ukraini (Effect of youth associations in European integration processes in Ukraine). Aktual`ni problemy` derzhavnogo upravlinnya : zb. nauk. pr. ORIDU NADU. Odesa : ORIDU NADU, 2008. V. 4 (36). p. 280–284.
3. Shy`rokov` Murarash O.G. Dosvid Yevropejs`kogo Soyuzu u realizaciyi zaxy`stu prav ta interesiv molodi (Experience in the implementation of the European Union protecting the rights and interests of young people). Yury`d. visn. Povitr. i kosm. Pravo, 2010. no 3. p. 108–112.
4. Predstavny`cztvo YeS v Ukraini. Programy` YeS dlya molodi (EU Delegation to Ukraine. Programs for Youth). Access mode: <http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine>.
5. Storozhuk R.P. Osnovni priory`tety` molodizhnoyi polity`ky` u krayinax Yevropy` (Key priorities for youth policy in Europe).// Aktual`ni problemy` derzhavnogo upravlinnya: Zb. nauk. prac` ORIDU. Odesa: ORIDU NADU, 2006. p. V. 1 (25). 73-80.
6. Strategiya rozvy`tku derzhavnoyi molodizhnoyi polity`ky` na period do 2020 roku: ukaz Prezy`denta Ukrainy` no 532/2013 vid 27 veresnya 2013 roku (The development strategy of the state youth policy until 2020: Decree of the President of Ukraine № 532/2013 on September 27, 2013). Access mode: www.president.gov.ua.
7. Uchast` molodi v suspil`nomu zhy`tti: dosvid, mozhly`vosti, bar`yery` : shhorichna dopovid` Prezy`dentu Ukrainy`, Verxovnij Radi Ukrainy`, Kabinetu Ministriv Ukrainy` pro stanovy`shhe molodi v Ukraini (za pidsumkamy` 2011 roku) (Youth participation in public life: experiences, opportunities, barriers) Ministerstvo osvity` i nauky`, molodi ta sportu Ukrainy`, Derzhavna sluzhba molodi ta sportu Ukrainy`. K., 2012. 222 p.
8. The Assembly of European Regions. Access mode: <http://www.aer.eu>.

Бородін Євгеній Іванович – доктор історичних наук, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: e.i.borodin@vidr.dp.ua

Хожило Ірина Іванівна – доктор наук з державного управління, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: dneprzdrav@rambler.ru

Borodin Yevhenii Ivanovych – doctor of historical sciences, Full Prof.
Dnipropetrovsk regional institute of public administration of National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044, Ukraine
E-mail: e.i.borodin@vidr.dp.ua

Khozhylo Iryna Ivanivna – doctor of public administration, Full Prof.
Dnipropetrovsk regional institute of public administration of National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044, Ukraine
E-mail: dneprzdrav@rambler.ru